

**Duurzaam
Den Haag** »

Jouw partner in duurzaam doen

»
**Talk of
the Town**

editie 1 2022

Beste lezer,

Wat leeft er in Den Haag?

Steeds meer bewoners, maar ook ondernemers, beleidsmakers en organisaties zijn bezig met duurzaamheid en hoe we de stad leefbaar kunnen houden. Allemaal op hun eigen manier en met gebruik van hun eigen kwaliteiten. Duurzaam Den Haag spreekt hen, werkt met hen samen, verbindt hen aan anderen en geeft hun advies. Over energie besparen en het opwekken en gebruiken van schone energie, maar ook over hoe je bewoners betreft bij duurzaamheid en over het vergroenen van de stad. In november, december en januari is er wederom veel gebeurd in Den Haag. We spraken bewoners tijdens diverse activiteiten die we voor én met hen organiseerden. En er vonden 3 adviesgesprekken, 6 afstemmingsoverleggen, 1 seminar en 3 netwerkbijeenkomsten plaats. Dit alles geeft een beeld van wat er in de stad leeft. Drie keer per jaar doen we daar verslag van in de Talk of the Town.

SCHONE ENERGIE EN ENERGIEBESPARING

Energiecoaches ondersteunen bewoners en weten wat er speelt

Steeds meer bewoners weten over het bestaan van de energiecoaches van de Haagse Energiebesparingsaanpak (HEBA) en gaan graag in gesprek over het verduurzamen van hun woning. Het loopt dan ook storm met aanvragen voor een bezoek van een energiecoach. Gelukkig weten we steeds meer bewoners enthousiast te maken om energiecoach te worden. Zo hebben recentelijk initiatieven uit Ypenburg, Bezuidenhout en Laak zich bij de HEBA aangemeld. In Laak zijn zeven mensen tot energiecoach voor huurders opgeleid. Zij merken dat er in deze wijk behoefte is aan een buur die meekijkt in de huurwoning om met kleine maatregelen toch veel energie te besparen.

Om huurders verder te kunnen ondersteunen, onderzoekt Duurzaam Den Haag samen met gemeente Den Haag en Energiebank Den Haag hoe de energiecoaches extra hulp kunnen bieden aan huurders die last hebben van de hoge gasprijs. Bijvoorbeeld door hun cv-ketel zuinig af te stellen. De energiecoaches geven ook aan dat door de stijgende gasprijs bij woningeigenaren de interesse in (hybride)warmtepompen groeit. Daarnaast constateren ze dat er knelpunten zijn bij het aanvragen van een vergunning, wanneer bewoners hun woning

willen verduurzamen of zonnepanelen aan het stroomnet willen aansluiten. Waar de problemen precies liggen, is nog onduidelijk. We zijn in gesprek met gemeente Den Haag en Stedin om hier een oplossing voor te vinden.

Voor bewoners in Duinoord is er een andere optie om tips te krijgen over energie besparen en schone energie in hun buurt. Namelijk de podcast van het bewonersinitiatief Duurzaam Duinoord. De laatste aflevering gaat over het concept van de Transitievisie Warmte.

Bijzondere duurzame projecten bij de Energie uit de wijk Challenge

Heleen Weening, directeur van Duurzaam Den Haag, was jurylid bij alweer de derde editie van de Energie uit de wijk Challenge. Deze wedstrijd is een initiatief van wethouder Liesbeth van Tongeren, waarbij de winnaars een geldprijs en ondersteuning krijgen voor hun duurzame project. Onze sympathie ging naar Marcel van buurthuis de Schets in Spoorwijk, die zijn buurthuis wil verduurzamen als voorbeeld en inspiratie voor de wijk. We zien met Trefpunt Laakhage, het duurzame buurthuis in Molenwijk, dat dit een effectieve manier is om bewoners te inspireren. Het initiatief van Hans van de Broek van The Shore is een ander prachtig voorbeeld. Samen met andere ondernemers gaan ze grootschalig zonne-energie oogsten op Scheveningen. Terwijl Tom Egyedi van Buurtenergie

Statenkwartier laat zien dat verduurzamen niet altijd betekent dat je volkomen nieuwe dingen moet verzinnen. Met zijn project Sevilla aan de Noordzee wil hij, net als hij in Sevilla gezien heeft, schaduwdoeken over de Van Slingelandtstraat spannen om hittestress in woningen en op straat tegen te gaan

Gesprekken rondom de energietransitie

Op regionaal niveau is de RES-kerngroep van het netwerk Energie Samen Zuid-Holland betrokken bij de verdere uitwerking van de Regionale Energietransitiestrategie. Vanuit de verbinding met het Haags Energieplatform ondersteunt Duurzaam Den Haag de kerngroep bij het bepalen van hun standpunt rond met name de warmtetransitie. In januari is vooral gesproken over het onderzoek van de TU Delft naar diverse bestuursvormen voor de ontwikkeling van een regionaal warmtenet. Meer decentrale vormen sluiten beter aan bij de ontwikkeling van lokale warmte-initiatieven, maar de vraag is of daarmee de transitie genoeg snelheid krijgt. Op zowel centraal als decentraal niveau zal die discussie komende tijd verder gevoerd worden. Een andere club die zich bezighoudt met de energietransitie is het Haags Energienetwerk. Dit netwerk bestaat uit veel verschillende spelers uit de stad, zoals ondernemers, woningcorporaties, (energie)bedrijven en bewonersinitiatieven. Zij delen hun visie over de energietransitie met gemeente

Den Haag. Er is door de gemeente Den Haag uitgesproken dat hier in 2022 weer vol energie in gestoken wordt.

Wat speelt er bij bewoners van Den Haag?

Harry Gernaat – bewonersgroep DuurSaam Benoordenhout
‘Op meerdere plaatsen in Benoordenhout willen bewoners zonnepanelen op hun dak plaatsen. Maar de bestaande energiemeters kunnen teruglevering (en dus salderen) niet registreren. Ze moeten vervangen worden door slimme meters, maar dat lukt Stedin niet. De reden hiervoor is niet helemaal duidelijk. Het heeft misschien te maken met de kwaliteit en ouderdom van de kabels naar de straat, met de hoofdschakelaar of met de netcapaciteit. Wij en bewoners weten het niet. Helaas kan Stedin niet zeggen wanneer deze bewoners geholpen worden en krijgen bewoners te horen dat het nog een aantal jaar kan duren. Jammer, want zo komen mensen met de goede wens om hun woning te verduurzamen niet verder.’

KLIMAATADAPTATIE

Groene Tuinen in Hollandse Duinen

Het Nationaal Park Hollandse Duinen (NPHD) gaat met het project ‘Groene Tuinen in Hollandse Duinen’ mensen die in het Nationaal Park wonen motiveren om een Groene Tuin aan te leggen. In het enorme kustgebied van Hoek van Holland tot Hillegom wonen ruim 1 miljoen mensen. Een Groene Tuin heeft planten die passen bij de flora en fauna van het park. De tuin biedt beschutting voor vogels en insecten, vangt water op en wordt gifvrij onderhouden. Hiermee wil de organisatie de bewoners bewust maken van de bijzondere plek waar ze wonen en hen bij laten dragen aan het gebied.

Huurders worden gemotiveerd om hun tuin te onttelen

Hoogheemraadschap Delfland werkt samen met woningcorporatie Haag Wonen aan een aanpak om huurders te stimuleren om hun tuinen klimaatadaptief te maken. Vaak zijn privétuinen betegeld, met als gevolg hittestress in de wijk en een grotere kans op wateroverlast. Gedacht wordt aan tuingesprekken met de huurders, het aanbieden van groenpakketten, straatacties, wedstrijden en het opstellen van tuincontracten, waarin een procentuele verhouding van 40% verhard en 60% groen vastgesteld staat. Wij sluiten ons hierbij aan met

onze Operatie Steenbreek-campagne. Vanuit de landelijke Stichting Steenbreek wordt er mogelijk een regionale bijeenkomst georganiseerd over dit onderwerp waar verschillende woningcorporaties voor uitgenodigd worden. Vanuit IVN-Zuid Holland zijn er wensen om hier verder mee aan de slag te gaan.

De vruchten plukken van een voedselbos in Moerwijk

Marjanne van Ruijven, bewoner van Moerwijk en lid van de Moerwijk Coöperatie, ziet haar wijk niet als een probleemwijk, maar als een plek vol mogelijkheden. Zo vindt ze het de perfecte plek voor een voedselbos. Dat is een groene plek vol met eetbare gewassen en waar noten en fruit aan bomen en struiken groeit. Een voedselbos zorgt niet alleen voor extra groen en daardoor voor CO₂-opname, vermindering van hittestress en waterberging. Het verbetert ook de leefbaarheid van de wijk en zorgt voor meer verbinding tussen bewoners. Ook beantwoordt een voedselbos in Moerwijk aan de overeenkomst 'Green Deal Voedselbossen' die het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in 2017 heeft getekend. Het zou een uniek project in Europa zijn: Moerwijk als eerste bestaande wijk omgetoverd tot voedselbos. Marjanne wil starten met een groenstrook bij de Jan Luykenlaan.

BURGERKRACHT

Bewoners aan het stuur in Bouwlust, Vrederust en Morgenstond

In Mariahoeve, Scheveningen en Bouwlust, Vrederust en Morgenstond gaan lokale actiegroepen gevormd door bewoners uit de wijk aan de slag met het Europese programma 'Community Led Local Development'. Tijdens de eerste bijeenkomst van de lokale actiegroep in Bouwlust, Vrederust en Morgenstond brachten bewoners onderwerpen naar voren die in de wijk spelen. Zo maken bewoners zich zorgen over de sloop van bestaande woningen die plaatsmaken voor nieuwbouw, kunnen bewoners met oude woningen goed geholpen worden met eenvoudige maatregelen om energie te besparen en energiearmoede tegen te gaan, waarbij rekening gehouden moet worden met een taalbarrière.

Daarnaast kan via het onderwijs de energietransitie dichterbij worden gebracht en is eenzaamheid een probleem dat aangepakt kan worden door mensen bij elkaar te brengen die elkaar helpen met de energietransitie. Mooie ideeën, waarvan nu wordt getoetst of het bij de rest van de bewoners ook speelt, waarna de actiegroep projecten gaat opzetten om deze problemen aan te pakken.

Zorgen maar ook mooie ontwikkelingen in Spoorwijk

De onderwerpen die het meest leven bij het buurtteam Energierijk Spoorwijk en bewoners in deze buurt, zijn het afvalprobleem, het gebrek aan groen en de zorgen over de energietransitie. Daarom gaat het buurtteam containtertuintjes plaatsen om bijplaatsing bij de ondergrondse afvalcontainers tegen te gaan en de wijk vergroenen. Ook de mogelijkheid om zelf schone energie op te wekken via een energiecoöperatie is enthousiast ontvangen. We zijn in gesprek met Marcel Keus, coördinator van Stichting Schets en lid van het buurtteam. Hij wil met het buurthuis meewerken aan de energiecoöperatie. Een en ander past ook in het verduurzamingsproject voor buurthuis De Schets dat Marcel heeft ingediend voor de Energie uit de wijk Challenge, die eerder werd genoemd in deze Talk of the Town.

Zowel in Spoorwijk als in Laak Centraal horen we van bewoners dat ze het moeilijk vinden om veel tijd vrij te maken om lid te zijn van het buurtteam of om zich op een andere manier in te zetten voor duurzaamheid in de wijk. Bewoners hebben andere problemen of verantwoordelijkheden die veel van hun tijd kosten. Zo is een alleenstaande moeder erg enthousiast en wil graag meehelpen. Maar trekker zijn van een project is voor haar en veel van haar wijkgenoten niet mogelijk.

Ook in Laak Centraal zijn afval en gebrek aan verbinding problemen die spelen

In Laak Centraal wordt door het buurtteam hard aan een duurzamere buurt gewerkt. Na een geslaagde editie van het Grote Straatberaad, een gesprek met buurtgenoten over zorgen en wensen voor de toekomst, heeft het buurtteam gekozen om met drie thema's aan de slag te gaan: klimaat-adaptatie, energie besparen en afval. Bewoners maken zich hier veel zorgen over zwerfafval. Daarom gingen zij tijdens het buurtteamoverleg in januari in gesprek met de milieubeheerder van Stadsdeel Laak. Het gesprek heeft de bewoners inzicht gegeven in hoe de afvalstromen in de buurt werken en zij kunnen nu direct contact opnemen als er problemen zijn.

De bewoners missen hiernaast sociale cohesie in de buurt. In Laak Centraal wonen mensen met verschillende culturele achtergronden. Er zijn veel seizoensarbeiders uit Oost-Europa en er is daarom veel korte verhuur. Bewoners voelen dat er hierdoor weinig betrokkenheid en eigenaarschap is. Zij zien de buurt verloederen en dat maakt hen verdrietig. Positief is dat dit buurtteam heel erg bereid is om de schouders eronder te zetten en samen aan de slag te gaan om de buurt schoner, groener en duurzamer te maken.

Wat speelt er bij bewoners van Den Haag?

Ronny Gajadhar – lid buurtteam Laak Centraal
'Sinds eind vorig jaar ben ik actief informatie aan het verzamelen over hoe ik mijn oude woning kan verduurzamen. Toevallig ben ik in aanraking gekomen met het buurtteam Laak Centraal dat zich ook bezighoudt duurzaamheid en energiebesparing. Dit spreekt mij aan en daarom ben ik lid geworden van het buurtteam. Ik wil graag mijn ervaring, bevindingen en kennis delen, zodat wij in Laak Centraal een mooie toekomst tegemoet gaan!'

Inmiddels ben ik ook energiecoach. Ons doel als energiecoach is om onze buurtgenoten te helpen met het besparen op hun energiekosten, door middel van kleine maatregelen en gedrag. Hierdoor kan ik ook voor mijn eigen woning ervaring opdoen en deze ervaring weer delen met mijn burens. Waar ik mij zorgen over maak zijn de bewoners die wel willen verduurzamen, maar dat financieel niet kunnen. '

Kopgroep 2030 in Koningsplein en omgeving wil jongeren betrekken

Kopgroep2030, het buurtteam in Koningsplein en omgeving, wil meer verbinding met jongeren. Daarom zijn ze in gesprek met Universiteit Leiden om studenten bij het buurtteam en duurzaamheid te betrekken.

Bewoners zijn enthousiast over de energiecoöperatie in Molenwijk

In Molenwijk is eind november gestart met het werven van leden voor de coöperatie Energierijk Molenwijk/Puntpark. Een energiecoöperatie en het deelnemen aan een zonnepanelenproject is voor veel wijkbewoners nieuw en had uitleg nodig. 'Wat is dat een coöperatie? En hoe werkt het dan met investeren en delen in de opbrengst?' Na uitleg kregen we veel enthousiaste reacties! Bewoners vinden het erg leuk dat een dergelijk project ook in Molenwijk wordt opgestart. Ze zijn blij dat ze zo kunnen profiteren van de opbrengst van de zonnepanelen en kunnen bijdragen aan een duurzamere wijk.

Optimisme en samenwerking in Moerwijk

Op 18 december stond de radio-uitzending van Radio Discus geheel in het teken van Moerwijk. Wij waren er, maar ook Harm Benthem, stadsdeel-directeur van Moerwijk, Mei Lan Chung, directeur van de Regiodeal, Neo de Bono van de Moerwijk

Coöperatie en DaMour en Ben Lachhab van de Participatiekeuken waren aanwezig. Het was mooi om samen over 'onze' wijk te spreken. Moerwijk wordt door iedereen gezien als een wijk vol kansen en potentie. Er gebeurt veel! Zoals DaMmour, een sociaal wijkrestaurant dat een initiatief is van Neo de Bono. En er zijn grootse plannen vanuit Regio-deal Zuid West, nu zelfs met veel extra geld vanuit het nieuwe kabinet. Het is de kunst om alles met elkaar te verbinden en echt belang van bewoners te dienen en hun vraag centraal te laten staan. Deze aflevering van Radio Discus was de laatste uitzending onder leiding van Joop Schouten, die vanwege ziekte zijn werk voor Radio Discus moet stoppen. Een einde van een tijdperk! We zullen zijn kennis over de ontwikkelingen in Den Haag en zijn kritische blik missen.

In Moerwijk is de afgelopen maanden door onderzoeksbureau Dear Hunters een participatief wijkonderzoek gedaan om in beeld te brengen hoe bewoners rond het Heeswijkplein leven en hun leven ervaren. Uit het onderzoek blijkt dat bewoners vaak een grote afstand ervaren tot beleidsmakers, maar ook tot elkaar. Ze zouden zich graag meer thuis voelen in hun eigen huis, maar ook op straat en in de publieke ruimte.

Dear Hunters heeft de resultaten met bewoners en organisaties in Moerwijk gedeeld om hen te helpen

om het leven in de wijk verder te verbeteren. Deze groep heeft in het Moerwijk Manifest afgesproken dat ze gaan samenwerken om dit waar te kunnen maken. Wij dragen hieraan bij met de ondersteuning van het Buurtteam Energierijk Moerwijk en de schimmelcoaches van de Moerwijk Coöperatie.

Wie we ook steunen is huisarts Amanda de Glanville, die het Huis van Gé in Moerwijk wil opzetten. Een centrum rond het concept van positieve gezondheid waar bewoners op een laagdrempelige manier met alles terecht kunnen om hun gezondheid te bevorderen en daarbij zoveel mogelijk zelf regie hebben. Wij steunen haar hierbij, maar helaas blijkt het moeilijk te realiseren. Het is voor de realisatie nodig dat beleidsmakers en organisaties in Den Haag Zuidwest over de grenzen van hun afgekaderde rol en positie, verantwoordelijkheid en budget durven te stappen. Het concept van Huis van Gé vraagt om échte integrale samenwerking. En om boter bij de vis, doen waar iedereen de mond van vol heeft: gebiedsgericht en integraal werken. Anders blijft het bij holle woorden en daar kopen bewoners voor wie een dergelijk centrum zoveel zou kunnen betekenen bar weinig voor.

We hebben er onder andere met Evert Jan van Hasselt en Wilma van der Vlegel van platformorganisatie 7Senses over gesproken. Zij zijn met een participatief buurtonderzoek in Moerwijk bezig. We onderzoeken hoe het Huis van Gé een pilot kan zijn

van écht integraal samenwerken in en voor de wijk. Participatie en mensen lokaal werk laten vinden. Andere concepten waar Evert Jan van Hasselt en Wilma van der Vlegel mee aan de slag willen zijn een actieonderzoeksbureau in Moerwijk waar bewoners een training krijgen om daarna bij het bureau te werken. En om hyperlokale wijkbedrijven op te starten waar mensen uit Moerwijk worden opgeleid en baangarantie krijgen. Van Baerle & Co is een mooi voorbeeld van zo'n wijkbedrijf dat de Moerwijk Coöperatie in opdracht van het stadsdeel ontwikkelt in de oude fietsenwinkel aan de Van Baerlestraat. Dit wijkbedrijf is onder andere geïnspireerd op Lefgozer, een project uit Brabant dat zij-instromers succesvol laat overstappen naar de ouderenzorg in Brabant.

Participatie en mensen lokaal werk laten vinden is een tendens, er is hier ook veel behoefte aan! Wij zien al langer dat werk en participatie verbinden met verduurzaming een logische oplossing is. We motiveren initiatiefnemers hierbij en zoeken samenwerking om de verbinding naar de energietransitie te leggen. Zoals met Ian Smeyers van Nelis company. Nelis Company is een sociale onderneming die jongeren opleidt tot glazenwasser en re-integreert naar werk. Met hem kijken we of dat ook voor meer op duurzaamheid gerichte banen mogelijk is, zoals huismeesters die naast beheer van een gebouw ook energiebesparing meenemen in hun taken.

De aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen

Op de tijd van schrijven van deze Talk of the Town heeft iedereen het over de gemeenteraadsverkiezingen die eraan komen. Jeroen van Raalte van Den Haag Centraal heeft Heleen Weening gesproken over de duurzaamheidsparagrafen in de partijprogramma's, waarbij Heleen aangaf dat het doel om Den Haag in 2030 niet meer realistisch is en dat er de laatste jaren te weinig gedaan is om deze doelen te halen. 'Goed dat er zoveel aandacht is voor duurzaamheid, maar het mag een stuk concreter. Ik mis prioriteiten en een uitgewerkte strategie.' Dit gaf ze ook aan tijdens Café Rood Plus, een bijeenkomst van Groenlinks en PvdA. Eerder gaven we al 10 aandachtspunten mee aan alle lokale partijen voor een duurzaam Den Haag. We zijn benieuwd naar de resultaten van de verkiezingen en roepen de verkozen raadsleden op om duurzaamheid bovenaan de agenda te zetten.

AFSLUITEND: SAMENWERKEN EN SUCCESSEN HERHALEN

Tot zover de weergave van waar wij de afgelopen maanden vanuit onze activiteiten en contacten zicht op hebben. Samen met bewoners, beleidsmakers en initiatiefnemers werken we aan de Haagse duurzaamheidsbeweging. Er is optimisme, mensen vinden elkaar om samen te werken en succesvolle aanpakken worden door anderen hergebruikt. Duurzaam Den Haag verbindt en creëert koppelkansen tussen mensen, organisaties en hulpbronnen, maar ook tussen thema's. Om onze stad in de toekomst leefbaar te houden roepen we iedereen op om hiermee door te gaan of om ook mee te doen. Zo kunnen we de ambitieuze doelen op gebied van duurzame ontwikkeling van onze stad samen realiseren.

Hartelijke groet!

Namens het hele team,

Heleen Weening

**Duurzaam
Den Haag** >>

Jouw partner in duurzaam doen

Guntersteinweg 377
2531 KA Den Haag
070 3643070
info@duurzaamdenhaag.nl
duurzaamdenhaag.nl

